

Den komiske og tragiske historie om århundredets happening

Thorsen og kaos

Jens Jørgen Thorsens Jesus-film var indtil marts 1992 den bedste film, der ikke eksisterede. I 70'erne opnåede den mere medieomtale end noget andet kulturfænomen. Den rystede en hel verden, satte spørgsmålstejn ved fundamentale værdier, og gjorde kunststøtte, finkultur, jura og politik komplet til grin.

Thorsens filmidé, at vise Jesus som en almindelig mand, var ikke så enestående, heller ikke på film, hvor bl.a. Buñuel og Pasolini tidligere havde været ude, og Monty Python

og Martin Scorsese senere tog tråden op. At gøre det pornografisk var mere usædvanligt, men alligevel kunne en ren pornofilm om Jesus få premiere midt i balladen om Thorsen, uden det vakte nogen opstandelse.

Det enestående var Thorsens talent for markedsføring med omvendt fortegn. Han fik millioner af mennesker over hele verden, fra paven og den engelske dronning til manden og damen på gaden, til at afvise hans 'produkt' så eftertrykkeligt, at dansk kultur i hvert fald vil blive husket

af Kaare Schmidt

for én ting i det 20. århundrede – ikke filmen, men happeningen 'Thorsens Jesus-film'.

Det påstås, at de har gjort Danmark til en svinesti. Erkender De Dem skyldig?

– Ja, det gør jeg i lige så høj grad, som Danmark er skyld i at jeg er et svin.

(Interview med Thorsen i Aktuel 21.3. 1976)

Situationen

Happeningen er en provokation, der bryder grænserne for det acceptable og tilladelige og dermed viser det absurde i tingenes almindelige tilstand. Den er spontan, uafgrænset og tilfældig på den måde, at alt kan ske. Blot at hænges ved Storkespringvandet i lasede cowboybukser uden at have noget at tage sig til – som hippierne gjorde i 60'erne – var en provokation mod samfundets almindelige orden med arbejdets pligter, tid der er penge, tøj der viser status og konformitet. Her var det livsformen, der var provokationen, og udstillingen af den, der var happeningen.

Kunstretningen situationismen med bl.a. Thorsen havde meget til fælles med hippierne. En væsentlig forskel var dog udgangspunktet i den modernistiske kunst, hvis gennemgående princip som negationskunst blev ført så langt ud, at det også blev negation af Kunsten.

Modernismen udtrykte sig som provokerende opposition til den etablerede main stream kunst ved at forvrænge det genkendelige, virkelighedsefterlignende og alment forståelige. Men eftersom modernismen selv affødte fortolkninger og blev gjort forståelig, blev den også etableret, endda som ekstra fin kunst.

Her drev situationisterne negationsprincippet videre til angreb på kunstinstitutionen og kunstens værkarakter, det afsluttede og afgrænsede univers, man kan forholde sig betragtede til. For situationisterne lå kunsten i handlingen, den fortsatte provokation, der griber ind i livet selv. Happeningen var selve kunstværket, fordi den ikke var et afsluttet værk, men en proces.

Thorsens situationistiske mesterstykke i Jesus-film happeningen lå i at sætte alle op mod alle, så den etablerede kunst fremstod som floskler og bedrag, kunststøtten fremstod som elitens snabel med borgernes pengepung, politikerne som nikkedukker og embedsstanden som de reelle magthavere uden demokratisk kontrol, befolkningen som let at tage ved næsen, de kristne som ukristelige, provinsboere som bonderøve, københavnere som fidusmagere, højre- og venstreorienterede som ét fedt – alle de fordomme, alle kunne have om andre og ikke mindst skrøbeligheden i opfattelsen af egen fortræffelighed.

Alle hoppede på limpinden. Alle, bortset fra dem, der fra starten var den primære skydeskive. Kultureliten holdt kæft – med få markante undtagelser – men blev dermed indirekte offer for Thorsens angreb. Det var den, der virkelig havde noget at tabe, hele anseelsen og troværdigheden som kulturdebattører med sine meningers mod.

Eliten antog som efter fælles overenskomst en position hævet over al den smålige ballade – 'lad os vente og se filmen', var den stadige kommentar, når man blev presset. Selv ikke da ytringsfriheden og især den kunstneriske ytringsfrihed blev hovedtemaet vovede kulturskribenter, kunstnerorganisationer og kunstnerkolleger sig frem. 60'ernes rindalister var nemmere at tromle på deres kunstneriske og argumentatoriske ukyndighed, men den gik ikke med Thorsen, som selv var både kunstner, kunstkyndig og en gudsbenådet ordkløver. Passiviteten bekræftede Thorsens hånlige svadaer, men i ly bag politikeres, embedsmænds og institutioners bolværk lykkedes det alligevel at ride stormen af, simpelt hen ved at blive i havn.

Stille dage

Jens Jørgen Thorsen havde i 60'erne ført sig frem som suveræn og professionel anarkist sammen med især Jørgen Nash. De tilhørte begge

kunstnerkollektivet Drakabygget, tilbagetrukket i svensk natur, og de stod i yderkanten af den danske kunstnerliste, bl.a. fordi de og især Thorsen fremstod som hippier, provoer og multikunstnere, der ikke var til at sætte i bås. De gjorde sig alment bemærket omkring halshugningen af Den lille Havfrue i 1965, hvor Nash hentede forsider på sin påstand som at kende gerningsmanden og antydning af, at det var ham selv.

Efter lidt skandale med filmen *Pornoshop* i 1965 rykkede Thorsen for alvor ud med Henry Miller-filmatiseringen *Stille dage i Clichy*. Den fik premiere – i provinsen! – i 1969 samtidig med voksen-filmcensurens ophævelse og lempelsen i pornografilovgivningen, som Thorsen derfor ikke kunne lægge sig ud med. Denne streg i regningen hindrede dog ikke sex-scenernes behørigt sensationsprægede omtale, og Thorsen benyttede lejligheden til at fyre løs på tidens 'frelste' politisk engagerede og boltrede sig i bemærkninger som 'vi ville få en bedre verden, hvis folk ville kneppe noget mere'. Desuden rettede han skytset mod Filmfonden: 'Afskaf Filmfonden! Den er ikke egnet til at have med filmkunst at gøre. En kontordame kunne klare jobbet'. Og nu skulle han i gang med 'at standse filmfonden, for den er nytteløs'.

Den skulle han aldrig mere have noget at gøre med, bedyrede han lidt profetisk i.6. 69, hvor han iøvrigt ikke vidste, hvad han nu skulle lave. Det vidste han til gengæld dagen efter: 'Mit største ønske er at

lave en pornografisk Jesus-film. *Efter hvis manuskript?* – Mit eget, hvis ellers, ler skovtrolden, og piller salat ud af det store skæg'. Der gik næsten en uge, før nyheden via Ekstrabladet nåede København. Med et produktionsshot fra *Clichy*, hvor Thorsen roder rundt under et damebryst, oprulles programmet:

Selvfølgelig kunne man i forbindelse med katolicismen, som jo slet og ret lever af pornografi, rette skytset mod paven, men jeg tror man sparker paven kraftigere i røven ved at fyre lidt op under Jesus, som altid har interesseret mig. Men brugen af Jesus som autoritet frastøder mig. I filmen skal Jesus, når han stiger ud fra graven kneppe en bondepige. En dejlig bondepige. Bare den detalje viser, hvad Jesus efter min mening burde stå for, istedet for en erotikkens og livets undertrykker.

Unge Kristne bed på krogen, truede med bål og brand – men 'Man har vel ikke andet end Frelsens Hær at sætte ind, siger Jens Jørgen Thorsen og er frygtløs' – og pressens interesse var sikret. Hen ad vejen fyldes nye situationer og provokationer på, der holdt historien gående som agurketidsfænomen. I januar 72 er han med i TV's *Focus* på Jesus, men er ellers i hele det følgende forløb næsten udelukket fra TV-medvirken – atter en institution, der ikke skulle have noget klinket. Hans ansøgning til Filmfonden om støtte til hhv. manus og produktion afslås i 1972. Under den nye filmlov af 1972 bevilges han i juli 1973 af Filminstituttet en produktionsgaranti på 600.000 kr. Så rullede lavinen.

Kaos 1973

Den indstillende konsulent Gert Fredholm udtalte profetisk, at der sikkert ville blive en mægtig ballade, for filmen ville blive 'både blasfemisk, pornografisk, sadistisk, obscøn og poetisk'.

Blasfemisk og pornografisk blev nøgleordene, ivrigt sekunderet af Thorsens rigeligt citerede udtalelser, hvor han kørte løs med frækheder i metermål. Han vekslede mellem anoncering af nye kendte medvirkende (bl.a. Simon Spies), opfordringer til deltagelse i projektet, f.eks. for 'rødhårede piger med et stærkt udtryk', grove modangreb – som at kalde modstandere 'en snotklat på

landkortet' – og små drilleries, hvis uhørte flabethed kunne virke nok så stærkt. Alene det, at han forholdt sig ironisk og nærmest afvisende til støtten, viste sig at virke yderligere forvirrende og provokerende. Hans flippede form affødte dog også nogle få satiriske kommentarer som denne i Vestkysten: 'Den unge filmmand, ikk, troede ikke på Jesus, men det kom ud på ét, ikk, og noget skal filmen jo handle om, ikk?'

Kristeligt Folkeparti var straks på barrikaderne (11.7. 73):

I pornoen har man allerede gjort mennesker til svin. Nu vil man give Gud samme behandling... det må være sta-

tens opgave at beskytte omverdenen mod Jens Jørgen Thorsens udgydelser... (regeringen) har spillet fallit, og af den grund ønsker vi et valg snarest muligt. Kristeligt Folkepartis medlemstal er stigende og vi er rustet til et valg.

At det gælder censur, siger formand Jens Møller lige ud i Kristeligt Dagblad 1.8. 73, og forklarer:

For det første har kunsten i de senere år udviklet sig så hurtigt og uensartet, at ingen i dag med sikkerhed kan afgøre om en ting er kunst eller ej, og for det andet må man i alle tilfælde sætte grænser for kunstens udfoldelser.

Bunden er nået

Forargelsen over kulturens forfald og statens deltagelse prægede pressens kommentarer, f.eks. denne leder i Jyllands-Posten 20.8. 73:

Mens Oehlenschläger forvandles fra kunst til litteraturhistorie, har indtægningen af hash været kædet sammen med begrebet kultur, og vi har fået vendingen hash-kulturen... (fordi) magthaverne selv for en høj pris gerne vil være i pagt med det, de tror er kommende... (men) når Thorsen i en tid, da Danmarks TV's aftenlige udsendelser levende illustrerer, at alt kan bruges, skal have statsstøtte til sin film, kan han endnu ikke være kommende, for nybrud i kulturen sker ikke på den måde. De sker, når svampe nedenunder med uimodståelig styrke løfter asfalten og trodser vejtrømlerne og teknikerne og bureaukratiet og pludselig bare er der med deres egen krafts selvfølgeligelige ret. Når tiden er inde.

Problemet bliver da ikke Thorsen, som Kristus nok skal overleve, men den fattigdom, det er, at staten, mens det gamle forkastes, må tage hånd om noget nyt, der ikke kan stå selv... (Og så har man) også en sikker forvisning om, at man ved at sætte støtten til Thorsen igennem favoriserer én mand på bekostning af de mange, der f.eks. i fællesskab skulle have skrevet en ny Højskolesangbog.

Fra en uge efter meddelelsen om støtten drejede avisernes læserbreve sig næsten udelukkende om Thorsen, og mængden fyldte ofte hele avissider. Da proteststormen viste sig at fortsætte, lavede flere dagblade endda særlige hoveder såsom *Meninger om Jesus-filmen*, som om det udgjorde en særlig fast stotype.

Den almindelig holdning var, at 'bunden er nået', og mange så projektet som typisk for 'tidens store løssluppenhed' og 'manglende kultur', som især pornoen viste. Projektet blev kaldt 'venstreorienteret porno' og udtryk for 'ungdommens

åndelige forurening' og den 'almindelige ulovlighed', ligesom bl.a. Christiania, mens materialismen blev udpeget som 'sygdommen i vort samfund', der fører til 'en nations undergang' – 'hvis denne film virkelig bliver realiseret, er Danmarks mentalitet fortabt'.

Visse politikeres slagord gik også igen: 'Filmen er et symptom på tiden: Det negative bliver omtalt, mens det positive ingen omtale får'. – hvordan det så skal forstås – og beskrivelserne af forfaldet når apokalyptiske højder:

Abekulturen fortsætter på femte år i landet med næser og tyggende mund raggende frem fra høstakken og syge hulke- og bragekor fra dampradio og alle samlingssteder.

Og – *Ækelheden, modbydeligheden, afkristenhed stikker nu sit hæslige ansigt frem, løber op af udløbsrenderne og glammer rædselsfuldt op over hustagene.*

Især drejede det sig om projektets forhånelse af 'mennesker for hvem den kristne tro betyder alt', og ikke mindst i Kristeligt Dagblads læserbreve blev argumenteret med ofte alenlange bibelcitater og henvisninger til skriftsteder og til bøger, som man – eller bestemte personer – burde læse. Det gjaldt naturligvis især Thorsen, der også blev foreslået diverse prøver, som ville afsløre hans manglende tro – hvad man ikke skulle synes var nødvendigt: 'Er din tro så stærk på ham, du vil lave en film om, så kan du jo også gå på vandet' og 'Korsfæst den person Thorsen, og lad os se, om han deler Jesu ord: 'Herre tilgiv dem, for de ved ikke hvad de gør''.

Statsstøtten var udslagsgivende for proteststormen, og den almindelige holdning var, at 'der bestemmes hen over hovederne på de fleste mennesker i Danmark'. Nogle krævede lov og orden med fast hånd – 'han skulle pelses, skulle han' – mens andre appellerede til de faste støtter:

Hvorfor gør dronningen ikke noget? Hvis Christian d. X havde levet, ville han være trådt ud på sin balkon på slotspladsen for at tale til Danmark – værdigt og frygtløst.

Politikerne i almindelighed og kulturminister Niels Matthiasen i særdeleshed fik læst og påskrevet: 'Han burde ikke have lov at lege med penge der ikke er hans egne'. Han blev kaldt kulturnedbrydningsminister, og en avis kaldte sagen 'den rene galimatiasen'.

Filminstituttet blev kun sjældent nævnt, da dets eksistens ikke var alment kendt. Men FI forsvarede naturligvis sin beslutning, og formanden Harder Rasmussen sagde, at afgørelsen stod fast, og 'ingen jordisk myndighed kan ændre det'. Han var ikke så heldig med spådommen som en læser i Berlingske Tidende, der 16.8. skrev: 'Nu spekulerer man på om det bliver Vatikanet der dummer sig'.

Kulturkamp

Den 20. august angreb Vatikanets dagblad *Osservatore Romano* projektet og den danske regering, og 26.8. kaldte paven i sin søndagsprædiken 'filmen' for blasfemisk og 'en forbrydelse mod hele den kristne religion'. Dagen efter blev der kastet brandbomber mod den danske ambassadørs privatbolig i Rom. Ambas-

sader og Thorsen modtog sækkevis af protestbreve, to hollandske parlamentsmedlemmer protesterede, der var telefonbombe mod ambassaden i Madrid, den argentinske ærkebiskop protesterede, det tyske katolske ugeblad Neue Bildpost opfordrede dronning Margrethe til at gøre sin indflydelse gældende, og den amerikanske vækkelsesprædikant Billy Graham bebudede 'et nyt Babelstårn' og truede med at tage til Danmark for at tale 'dette usle menneske, Thorsen, til fornuft'.

Thorsen jublede: –

Ah, ja så, paven fordømmer min film. Så fik kulturpaverne altså følge af en rigtig pave... Jeg har ikke fordømt paven endnu, fordi jeg aldrig har mødt ham, men derfor kan han jo godt fordømme mig. Nu afventer jeg altså kun Guds dom.

Den danske katolske biskop udtalte sig mere moderat end paven, men alligevel blev det for meget for Niels Matthiasen (30.8.):

Den katolske kirke har gennem århundreder virket fordømmende og undertrykkende. Den er reaktionær. Protester fra den kant kan jeg ikke tage alvorligt.

Ramaskriget fra kristne og politikere af enhver orientering fortrængte helt Thorsen i en kort periode, hvor kun Matthiasens hurtige tilbagetog reddede taburetten. Samtidig blev der funderet en del over tabte eksportindtægter med Danmarks flossede ry i den store verden. Og hjemme fandt kristne fra alle trosamfund sammen til en fælles front, der lovede ubønhørlig 'kulturkamp'.

Foruden fortsat læserbrevstorm, underskriftindsamlinger og politisk sværdslag førte kampen til grundige og spidsfindige teologiske og juridiske udregninger, hvor landets kristne trosgrundlag blev sat over grundloven, bl.a. med den konsekvens, at ytringsfriheden ikke gjaldt for Thorsen og andre, der ikke accepterede trossætningerne som den endelige og højeste sandhed, som alle havde at rette sig efter. Lektor Niels Egebak svarede advarende i Kr.Db. 6.9. 73:

Fra at være en banal pseudobegivenhed er røret omkring Jens Jørgen Thorsens – endnu ukendte – Kristusfilm ved at blive direkte farligt for det politiske system, som vistnok flertallet af Danmarks befolkning har accepteret at leve under: det borgerligt demokratiske parlamentariske system...

Kampen kommer i givet fald ... til at stå mellem på den ene side dem, for

hvem demokratiske principper er underordnet et højere, uantasteligt princip, det være sig så iøvrigt af transcendentel eller af banal økonomisk art (jvnf. en konservativ – og formentlig kristen – folketingsmands bekymring over virkningerne af Thorsen-filmen på landets handelspolitiske forbindelser med udlandet!), og på den anden side dem, for hvem demokratiske principper tværtimod står højere end alt andet...

Kulturkampen kom til at betyde at den brede folkelige protest blev taget til indtægt af både den gamle højrefløj og de nye protestpartier, som videreførte aktionen i folketinget, hvor det helt åbenlyst gjaldt om at finde måder at omgå gældende love inkl. grundloven.

Censur

Allerede 12. juli blev sagen bragt op i folketinget, hvor Konservative og Venstre-vikinger herefter holdt gryden i kog. Fra starten gjaldt det kunststøtten, hvor angriberne dog havde det handicap selv at have stemt for filmloven, der var vedtaget af et enigt ting.

Niels Matthiasen afviste gang på gang at kunne og ville skride ind, da Filminstitutionen er uafhængigt og har den endelige afgørelse. De fleste spørger søgte så at finde muligheder for at omgå loven, så ministeren alligevel kunne gribe ind. Bl.a. kom det frem, at FI-konsulent Flemming Behrendt havde sagt nej, før Gert Fredholm havde sagt ja. Uheldigvis for spørgerne var det De Konservative selv, der havde krævet ordningen med selvstændige konsulenter (mens Socialdemokratiet havde ønsket et kollektivt råd), for at opnå flere indgange. Den pointe udnyttede ministeren dog ikke, idet regeringen søgte at holde lav cigarføring.

Udover proceduren blev henvist til filmens overtrædelse af forbudet mod blasfemi og mod diskrimination, hvor de kristne blev fremhævet som et mindretal, mens de i andre forbindelser, bl.a. demokratiet, var det store flertal, idet 90% af befolkningen var medlem af folkekirken. Men da filmen ikke eksisterede, kunne den jo ikke overtræde nogen love, og det ville under alle omstændigheder være en sag for domstolene.

Det ville det have været, erkendte projektets modstandere, såfremt filmen havde været privat finansieret. Men den offentlige støtte giver vel staten en særlig forpligtelse til at sikre sig, at den ikke selv bryder

egne love? Det førte til en række juridiske udregninger, hvoraf især et indlæg fra professor dr.jur. Alf Ross i Jyllands-Posten 2.9. fik betydning for det videre forløb:

...for de administrative myndigheder, der træffer beslutning om finansiel støtte til en film, må synspunktet være det, at man afholder sig herfra, hvis der er blot nogen rimelig grund til at befrygte, at filmen vil betyde en krænkelse af straffeloven...

Hermed er den legale basis (for indgreb), som kulturministeren mener at savne, givet.

Det blev det tunge skyts i de fortsatte angrebsbølger – men også en appelsin i Thorsens turban:

Jeg har, ved at fastholde mit krav om støtte til filmen fået alle modstandere af ytringsfriheden til at bekende kulør...

Som skabende menneske må man protestere mod den dirigering af kulturlivet, som staten foretager. Nu er der endelig et projekt, som i manges øjne er det hidtil værste de har set, og så skal det stoppes... Kulturstøtte under den nuværende form er forkert. Man skulle lukke kulturministeriet og lade kulturlivet selv forvalte de penge, som staten ønsker at bruge på det.

For Thorsen var hele støttesystemet censur, hvad enten institutionen var uafhængigt eller ej. Og hvis Ross havde ret, så ville der desuden være tale om nøjagtig den form for forhåndscensur, som grundlovens paragraf om ytringsfrihed direkte afviser. Oven i købet ville en støtteansøger risikere at kunne få et projekt, som uden videre kan realiseres i privat regi, dømt ulovligt på forhånd af en statslig myndighed udenom domstolene (som først kan tage stilling til et færdigt produkt). Senere blev Thorsen faktisk stillet i den situation, så muligheden var ikke kun teoretisk.

Men i den aktuelle situation drejede det sig om ministerens mulighed for at gribe ind overfor FI-bestyrelsens beslutning. Og her overså Ross filmloven i sit carte blanche til ministeren. Spørgsmålet blev taget op af folketingets ombudsmand Lars Nordskov Nielsen, som i maj 1974 fastslog, at ansvaret efter filmloven var bestyrelsens, og at den havde handlet fuldt korrekt. Endvidere gik han direkte imod Ross' fremhævelse af risikoen for at overtræde andre love som specielt afgørende for statens vedkommende:

På den anden side finder jeg, at de synspunkter vedrørende den kunstneriske ytringsfriheds værdi, som må antages at ligge til grund for filmloven, og

som ikke mindst har relation til utraditionelle kunstneriske former og synspunkter, må føre til at støtte hverken kan eller skal afslås i ethvert tilfælde, hvor der på bevillingstidspunktet foreligger en vis risiko for lovovertrædelse. En regel herom måtte anses for upraktisabel, når støtten skal bevilges uden kendskab til det færdige kunstneriske produkt.

I mellemtiden var der blevet udskrevet folketingsvalg, og FI-bestyrelsen var – som Thorsen formulerede det – begyndt at klokke i det. Frankrig havde nedlagt forbud mod planlagte optagelser dér, produktionsplanen måtte ændres, og selv om instituttet først havde accepteret Thorsens løsning, blev støtten trukket tilbage 27. november. Og Harder

Rasmussens tidligere udtalelse om, at ingen jordisk myndighed kunne ændre beslutningen om støtte, fik en helt Thorsensk betydning.

Stor var glæden blandt de protesterende, men den var iblandet malurt, for man følte sig snydt for den retfærdighed, man havde ønsket. Den almindelige opfattelse i læserbreve og avisledere var, at FI havde bøjet sig for presset og dermed havde reddet politikerne fra at gøre noget ved de uantagelige forhold, der havde ført til miseren: Ændring af kunststøtten og forbud mod projektet efter blasfemiparagraffen eller andet.

Der kom imidlertid en ny chance.

til side. Højrefløjen og protestpartierne, der ikke kom igennem med så meget som en kommaændring i gældende love. Regeringen, der svigtede kulturlovenes principper – og Niels Matthiasen, der i 73 havde raget op som Gibraltar overfor modstandere og vaklende kolleger, men som nu stak kniven i ryggen på instituttet og Thorsen og blev hånet for det selv af de modstandere, der havde ønsket det. FI-bestyrelserne, der først løb fra ansvaret, og derefter direkte opgav den lovbestemte selvstændighed. Og Thorsen, der blev sat skakmat i juraens krinkelkroge og endte med en retssag, som varede 11 år.

Bestyrelsen bevilgede støtten 27. maj – og nedlagde så hvervet.

Tilbagetog

Nathalie Lind havde i maj 74 lovet kulturudvalget, at der i bestyrelsens forretningsorden skulle indføres en paragraf om, at FI i tvivlstilfælde kunne indhente et uvildigt juridisk responsum til vurdering af, om en film kunne risikere at overtræde en eller anden lov. Imidlertid havde man glemt at indføre det, men bestyrelsens mindretal ville alligevel sikre det politiske bagland med et responsum, mens flertallet holdt på, at det under alle omstændigheder var bestyrelsens vurdering, der talte. Da mindretallet gik på det grundlag, valgte også flertallet at smide håndklædet i ringen.

Ifølge Erik Thygesen fra flertallet ville et responsum 'kunne opfattes som et indgreb af politisk censurerende karakter', og desuden kan en forhåndsvurdering blive mere restriktiv end vurderingen af det færdige værk, alene fordi der skal tages højde for muligheder, som måske slet ikke realiseres.

Herefter blev regeringen bombarderet med ofte fantasifulde forslag til omgæelse af filmloven, krydret med helt rablende paralleller til andre pletter på kulturen – f.eks. hvor lidt, der blev læst Morten Korch i radioen, samt påstande om at Thorsen og andre filmfolk i virkeligheden var terrorister med kontakt til Baader-Meinhoff m.fl.

Fremskridtspartiets kulturpolitiske ordfører Kresten Poulsgaard var den mest ihærdige, og det udviklede sig til en stående vits, når ministeren 'atter engang må skuffe' ham. Partiet så dog en forbundsfælde i Thorsen mht. angrebet på kulturlovgivningen, og Mogens Glistrup var allerede i 73 blevet udråbt som en af Thor-

Samling 1975

Under Paul Hartlings smalle Venstre-regering i 1974 var Thorsen-sagen død i pressen, men varm i folketinget, hvor der blev stillet en stribe forslag til ændring hhv. ophævelse af kunststøtten. Ingen blev gennemført, men den kombinerede kultur- og justitsminister Nathalie Lind truede med at ændre filmloven, hvis bestyrelsen genbevilgede, og hun lovede i så fald egenhændigt at ville holde støtten tilbage, indtil loven så var blevet ændret.

At Thorsen havde ramt plet med sit angreb på statsstøtten blev bekræftet, da en privatproduceret pornofilm forsøgte at slå mønt af balladen uden overhovedet at blive bemærket. *Jeg så Jesus dø* fik premiere 31.1.75 i pornoetablisementet Hawaii Bio på Vesterbro i København og blev lanceret med fanfarer i Rapport-stil iblandet lidt Fredholmsk prosa (traileren til Thorsens film i 1992 benyttede et lignende ordvalg:

Så kom filmen hele Danmark har talt om i månedsvis, den største danske spillefilm som nogensinde er produceret...

Vold og sex flourer i filmen på den mest uhæmmede måde, og de romerske orgier trodser enhver beskrivelse, mere vildt og tøylesløst kan det ikke illustreres...

Filmen er en klar genfortælling af Det nye Testamente, set med Jesu øjne – til tider fordømmende – til tider grusom og blodig, men trods alt en klar hymne til kærligheden...

Den vil være pinefuld for en masse mennesker at blive konfronteret med. Den er chokerende. – Den er voldsom. – Men den er sand.

Blasfemi?... Se den selv – og døm så. 'Sikke noget lort', lød dommen i et skuffet læserbrev. Men ellers følte ingen trang til at trække filmen frem i lyset, endsige gennem retsmaskineriet. Ytringsfriheden havde det fint på Vesterbro.

Efter valget i januar 1975 blev Niels Matthiasen atter kulturminister, og 1. april tiltrådte to nye konsulenter på FI. Den ene var den svenske instruktør Stig Björkman, som 6. maj meddelte bestyrelsen, at han ville indstille Thorsens fornyede ansøgning til en støtte på nu 900.000 kr., 30% af budgettet. 26. maj kom det frem i pressen, og samme dag protesterede Kristeligt Folkeparti:

Det må anses for udelukket, at Jens Jørgen Thorsens Jesus-filmprojekt vil kunne få bevilget 900.000 kr. i statsstøtte, eftersom de juridiske problemer stadig ikke er afklaret, og filmen derfor må anses for at være blasfemisk og i strid med gældende lov.

Atter engang rullede protestbølger over det ganske land (og de udenlandske protester blev endnu mere voldsomme end i 73). Men denne gang gik det i højere grad ud over politikerne end Thorsen, da de jo ikke havde benyttet pausen til at sikre sig mod gentagelser. Og sagen udviklede sig til et tragikomisk politisk hundeslagsmål, hvor alle endte som tabere:

Den folkelige og kirkelige protest, der lige så lidt nu som tidligere fik ændret kunststøtten og endda måtte se den retssikkerhed, som bl.a. blasfemiparagraffen angiveligt gav, fejlet

sens utallige bagmænd, da det viste sig, at Thorsens advokat var fra Glistrups kontor.

Poulsgaard mente at—
*Fremskridtspartiet måske som sådan skulle være Thorsen taknemmelig, fordi han har åbnet folks øjne for det fuldstændig vanvittige i de kunstlove, vi har... (men) Jesu navn skal kraft su-
 semé ikke hives gennem sølet. (Og Jesu omgang med toldere og ludere?) Det er der boret nok i. Han var en fordomsfri mand, men det er ikke grund til, at han skal svines til af Jens Jørgen Thorsen.*

De Konservative var mere snedige og prøvede at inddrage grundloven – hvorefter statsudgifter skal vedtages i folketinget (finansloven) – i et angreb på statsminister Anker Jørgensen:

Vil regeringen foranledige, at der gennemføres en ordning for bevillinger, så en minister altid inden for sit administrationsområde kan hindre en bevillings gennemførelse?

Erik Ninn-Hansen begrundede sig nærmere i Berlingske Tidende 6.6.75 med henvisning til både grundloven og befolkningsflertallet (som hans parti dog lige så lidt som Kristeligt Folkeparti repræsenterede):

Hvis man med kunstnerisk frihed forstår et meningsdiktatur udøvet af dem, der vil bekæmpe befolkningens flertal, så er det misbrug af ordene i propagandistisk øjemed. Lande, der bygger på demokratiske forfatninger, skal være tolerante og gode ved modstanderne, men det er ikke det samme som at være tosse ved at overlade kunsten til provokatørernes forgodtbefindende.

Men regeringen ønskede da heller

ikke at risikere livet for Thorsen og kunsten. Matthiasen havde allerede indledt tilbagetoget og gjorde gradvis alt det, han i 73 havde sagt, han ikke kunne og ville gøre. Bl.a. svære-
 tede han Thorsen og projektet i stadig skarpere vendinger og istemte Ninn-Hansenske toner – 'For ham (Thorsen) synes provokationen at være hovedformålet' – sekunderet af Anker Jørgensen: 'Jeg har den opfattelse, som der også er blevet givet udtryk for af flere odrførere, at kunst ofte er provokerende, men at ikke enhver provokation er kunst.'

Overfor bestyrelsen beklagede Matthiasen sig over dens 'ubehændighed', der kunne føre til regeringens fald, og da Nathalie Lind 4.6. opfordrede ham til selv at indhente det juridiske responsum, bestyrelsen havde afvist, gik han ind på at overveje det. Han lovede desuden tinget at tage initiativ til en revision af filmloven, og samme dag lovede han kulturudvalget at se på muligheden for oprettelse af en særlig ankeinstans for at undgå gentagelsestilfælde, så instituttets suverænitet ville blive ophævet. Matthiasen havde fået nok:

Jeg ønsker ikke mere at medvirke i Jens Jørgen Thorsens happening.

Det viste sig med al ønskelig tydelighed 16.6., hvor regeringen blev udsat for stormløb. Det konservative forslag om ministerkontrol blev ganske vist kørt af sporet med en afværgedagsorden, der sendte det i udvalg, hvor både det og udvalget selv forsvandt op i den blå luft, efter VS'eren Preben Wilhjelms havde op-

daget, at det også kunne bruges til at efterspore 'hundreder af millioner kroner især på erhvervsstøtteordninger'. Men de mere direkte angreb fra bl.a. Venstre på Thorsen-støtten og kunstlovene førte til gengæld til, at Matthiasen meddelte, at sagen nu gik til kammeradvokaten (regeringens sagfører), der skulle udarbejde det juridiske responsum.

Det tog næsten ni måneder.

Modangreb

Thorsens angreb på kunststøtten så ud til at bære frugt, og hans angreb på kultureliten gav også pote hos kunstnerkollegaerne. Han havde bl.a. haft tid til at lave skandale ved Akademiets årlige prisoverrækkelser, og med ytringsfrihed og kunststøtte truet vidste Akademiet nok, hvad man foretrak. I en note til kulturministeren i juni 75 roses han for at 'redde hvad reddes kan' af kunstlov-
 givningen, og der benyttes endda næsten samme formulering, som Matthiasen selv rettede mod Thorsen 4.6.: 'En dårlig sag bør ikke kuldaste en god lovgivning.' Tilsvarene udtalte Marianne Giese senere på FAFs (filmarbejdernes fagforening) vegne, at det var svært at solidariser sig med Thorsen, når man derved blev årsag til instituttets lukning. Thorsen kunne ikke have fået en klarere bekræftelse af sin påstand om, at kultureliten kun interesserede sig for snablen i de offentlige kasser.

Til gengæld var Thorsen selv ved at blive rangeret ud på et sidespor, og det samme var den folkelige protest. Den var blevet samlet op og rettet ind af de politiske partier, og det blev nu snarere deres linie, der afspejlede i de fortsatte læserbreve.

Nu gjaldt det ikke så meget kulturen – og slet ikke finkulturen – men skatte trykket som følge af statens ødselhed, som bl.a. Jesusfilmprojektet var eksempel på. Problemstillingen var blevet vendt rundt og druknede Thorsens opgør med kultureliten, som kunne have gjort ham til noget nær en folkehelt i 60'erne. Og når Søndags-BT i august 75 kunne lade hans mor fortælle 'om sin mærkelige søn' – under overskriften 'Hvem skulle forstå Jens Jørgen Thorsen bedre end hans mor?' – så var provokationen uskadeliggjort, og Thorsen reduceret til et psykisk tilfælde og almindeligt ugebladsnavn. Selv koncentrerede han sig nu også mest om den juridi-

ske side, som tidligere kun ville have affødt flabetheder.

Selv om bevillingen var givet, så betød kammeradvokatens indblanding, at Thorsen ikke kunne være sikker på, at den ikke alligevel blev trukket tilbage – endda når projektets private midler var opbrugt, for de skulle bruges, før statsgarantiens penge blev udbetalt. Thorsen krævede da udsættelse af instituttets frist og fik det, men bandt derved også sit projekt til en tidsfaktor, han ikke selv kunne påvirke. Han var nu nødt til at vente til kammeradvokaten fik sig nørklet færdig.

I mellemtiden prøvede han med skrivelser og argumenter at påvirke resultatet og udgav desuden manuskriptet i bogform. Da ingen reagerede, indgav han selv politianmelde imod det gennem kunstnerinnen Tom Krøjer 16.12.75 for overtrædelse af blasfemibestemmelsen og

ophavsretslovens droit moral bestemmelse, som begge lå i ministerens opdrag til kammeradvokaten.

Den kristne protest havde hele tiden knyttet sit håb om retssikkerhed til blasfemiparagraffen, som imidlertid længe var blevet regnet for forældet og flere gange foreslået ophævet. Dog eksisterede den jo fortsat, men rigsadvokat Per Lindegaard, som i givet fald skulle føre sagen, udtalte, at han ikke ville rejse sag, og 'Uanset hvilket resultat kammeradvokaten kommer til, vil det ikke påvirke min indstilling.'

Thorsen havde spillet højt og så ud til at have vundet: *Det er en stor sejr over de reaktionære. Hvis Jesus havde haft samme chancer som mig, dengang han blev dødsdømt for blasfemi, var han aldrig blevet korsfæstet. Kristendommen ville ikke have eksisteret, og jeg ville ikke kunne have lavet nogen film.*

Skakmat 1976

Thorsen havde selv ment, at en blasfemisag var usandsynlig, og der var jo heller ikke blevet rejst sag i 1973, hvor protesterne gik på det blasfemiske. Men trods den nye sejr var Thorsen alligevel trængt i defensiven af ministerens truende holdning og kryptiske bemærkninger i pressen og i skrivelser som bl.a. et svar på en klage fra Bjørkman, hvor der stod, at instituttet –

... ifølge sagens natur ikke uden videre kan yde statsmidler til støtte til projekter, der er eller i sin endelige udformning må formodes at blive i strid med dansk lovgivning... (og det) er nærliggende at forvente, at den færdige film vil indebære en overtrædelse af blasfemibestemmelsen eller reglerne om beskyttelse af den klassiske litteratur.

Droit moral

Kammeradvokat Paul Schmidt havde oprindeligt lovet svar i løbet af få uger, men der skulle åbenbart mere til at få ophavsretten kørt i stilling. Droit moral-reglen skal beskytte kunstskatte, hvor ophavsmanden og dennes arvinger ikke selv kan gøre noget. Den var bl.a. fremme, da cowboytøjfirmaer i 60'erne havde iklædt klassiske malerier deres tøj – f.eks. 'Mona Lee' – men sagen blev opgivet. Flere juridiske eksperter udtalte sig både i 73 og nu mod dens brugbarhed overfor Jesus-projektet,

bl.a. fordi den lige nøjagtig ikke omfattede evangelierne, da de var særskilt beskyttet af blasfemi-paragraffen – og fordi forvanskningen skal være sket, så den kan forveksles med originalen, mens der intet er til hinder for en fri gendigtning.

Kammeradvokatens udtalelse er ikke en dom eller på nogen måde bindende, men kun et råd til hans klient, og afgørelsen om eventuel tiltale ligger hos ministeren selv, hvor kulturministeriet havde et særligt droit moral udvalg med repræsentanter for retsvidenskaben og kunstvidenskaberne. Det blev imidlertid ikke inddraget, og da kammeradvokatens svar endelig kom 8. marts 1976 skred ministeren øjeblikkeligt til handling på det grundlag. Heri blev projektet 'frifundet' mht. blasfemi-bestemmelsen, og efter en masse på den ene side og på den anden side – især den side, der gjorde bestemmelsen uanvendelig – konkluderedes, at –

... en på grundlag af manuskriptet fremsat film vil være stridende mod i al fald andet led i bestemmelsen i § 3, stk. 2 ('Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.'), jfr. § 53, i ophavsretsloven. Thorsens tilsætning af bordelscener, sek-

suelle udskejelser m.v. skader evangelierne egenart. Sammensmeltningen af Jesus- og Pierre-temaet forekommer mig også stridende mod bestemmelsen. Bestemmelsen ville have været mere sikker, såfremt droit moral udvalgets praksis havde været mere konsekvent og mindre lempelig.

Da spørgsmålet var oppe i 73 havde såvel Matthiasen som ministeriets ekspert i ophavsret, kontorchef W. Weincke, afvist det og havde også beskrevet proceduren:

Skulle kulturministeriet få en sådan anmodning måtte det ifølge tidligere praksis sende Thorsens manuskript til udtalelse hos en eller flere 'litteraturkyn-dige'...

Men spørgsmålet er om det ikke ville være misbrug af ophavsretsloven at bringe denne i anvendelse i Thorsen-sagen...

Man vil måske på grundlag af filmen kunne sige at religiøse følelser er blevet krænkede, men næppe kulturelle interesser, der knytter sig til litteratur og kunst. I så fald er det ikke ophavsretsloven, men straffelovens blasfemibestemmelse, der skal anvendes, hvis man vil forfølge sagen.

Og Weincke tilføjede:

Man kunne sige, at en henvendelse til ministeriet ud fra droit moral reglen ville være et taktisk kneb for at få standset filmen.

Weincke havde ikke ændret mening i 76. Det fremgår af hans bog Ophavsret (med forord dateret april 1976!), hvor han nævner kammeradvokatens vurdering og anfører, at – *Det kan forekomme lidt søgt at bringe ophavsretsloven i anvendelse over for Thorsen-filmene, da det jo er religiøse følelser, der er krænkede...*

Til pressen udtalte professor i statsret Peter Germer, der har skrevet doktorafhandling om ytringsfriheden: 'At man bruger ophavsretsloven til at knægte den kunstneriske ytringsfrihed er en utilstedelig procedure.' Og lrs. Jan Schultz-Lorentzen, formand for Dansk Kunstnerråds udvalg for ophavsret: '... ugyldigt og uanvendeligt.' Og ophavsretseksperter professor Mogens Koktvedgaard: '... klart falsk argumentation... Det har intet med jura at gøre.' M.fl.

Bestyrelsen

Dagen efter kammeradvokatens svar skrev Matthiasen til FI-bestyrelsen (9.3.76):

I overensstemmelse med redegørelsens konklusion finder kulturministeriet, at en film produceret på grundlag af det fo-

religgende manuskript vil være stridende mod bestemmelsen i ophavsretslovens § 53, jfr. § 3, stk. 2.

Ministeriet skal herefter tilkendegive bestyrelsen, at det givne tilsagn om støtte til produktion af en film, der må anses som lovstridig og derfor ikke kan forventes lovligt at kunne vises offentligt i Danmark, efter ministeriets opfattelse er ugyldigt.

Men stadig var det jo op til bestyrelsen, som skulle mødes 12. marts.

Det meste af pressen rystede på hovedet på lederplads: 'Mange løjerligheder er i vente', skrev Politiken, stakkels Aktuelt var ved at få kamelelen i den gale hals, og 'at ophavsretten bruges som påskud, virker ikke så rart', mente Venstre-pressen.

Højrefløjen i folketinget rystede dog ikke på hænderne. De Konservative ville være sikre på, at bestyrelsen forstod situationens alvor, og anmeldte 12. marts forslag til ændring af filmloven, så ministeren kunne gribe ind over for bestyrelsen – og gav forslaget tilbagevirkende kraft (!) til 11. marts, så udbetalinger til Thorsen kunne hindres. Ninn-Hansen bøjede hensigten i neon:

Formålet er naturligvis at hindre

statslig støtte til Jesusfilmen... Forslaget kan gennemføres hurtigt, hvis institutbestyrelsens afgørelse er positiv overfor Jesusfilmen.

Bestyrelsesmedlemmerne udtalte til pressen, at de var helt klar over det politiske pres.

På mødet blev støttetilsagnet trukket tilbage med den taktiske formulering, som var blevet anbefalet af repræsentantskabets næstformand Jørgen Leth, at 'det udelukkende sker på grundlag af Kammeradvokatens vurdering, som ministeren har gjort til sin.' Bolden blev fikst spillet tilbage til ministeren, men samtidig fralagde bestyrelsen sig ansvaret for sin egen beslutning og underkendte dermed sin egen beslutningskompetence og instituttets lovfæstede selvstændighed. Og Matthiasen tørrede den alligevel af på bestyrelsen i folketinget 23.4.: Først var der kammeradvokatens 'opfattelse af tingene. Så spurgte jeg filminstituttet, hvad deres opfattelse var, og de mente, at så måtte man trække støtten tilbage.'

Efter mødet udtalte bestyrelsesmedlemmerne, trods deres egen taktiske manøvre, at de ikke havde bøjet sig for politisk pres, men var ble-

vet overbevist om rigtigheden i kammeradvokatens udlægning. Ekstra-bladet, der som eneste avis havde støttet Thorsen i tykt og tyndt, forholdt medlem Charlotte Strandgaard begrænsningen af ytringsfriheden i statsligt regi:

Såvidt jeg har forstået, har Jesus-filmen mulighed for at blive finansieret af privat kapital.

– Vil det sige, at socialisten Charlotte Strandgaard går ind for privatkapitalistisk redning?

Det er selvfølgelig meget nemt at hive den med socialismen frem. Men tænk lige på: hvor blev kvindebevægelsen af i denne sag?

Heller ikke Matthiasen kunne finde ud af det, og han forvekslede blasfemi og droit moral i et TV-interview, hvor han blev spurgt, hvorfor han ikke greb ind i så mange andre tilfælde, f.eks. overfor misbrug af Beethovens musik. Han svarede, at der jo ikke var mange, der ligefrem troede på Beethoven!

Også på folketingets talerstol gik der kage i det:

Man kan diskutere, om det er hæderligt eller ærligt, eller hvad man vil, men det er inden for lovens rammer, og det,

der er afgørende efter min mening, er, at man har kunnet gøre dette. Det beviser, at man altså ikke kunne komme ud i de vanskeligheder, og at filmlovgivningen ikke er så dårlig endda, for kommer man ud på overdrevet, er der ikke nogen muligheder, og det er det, som jeg synes er det afgørende i denne sag.

Angrebene på kulturlovgivningen havde fået frit løb, og selv her sneg der sig ironi ind, som f.eks. i et spørgsmål fra Fremskridtspartiet om en bevilling til teatergruppen Solvognen: *Lad derfor dette spørgsmål være en stille bøn om, at ministeren på ny vil finde den rigtige vej og eventuelt finde et eller andet om evangeliet eller ophavsretten, der kan standse bevillingen.*

Og pressen flød over med forargede, advarende og satiriske kommentarer. F.eks. fyldte Torben Krogh to fulde spalter i Information med gode ideer til minsiteren, og – *Hvad skal han og filminstitutet f.eks. sige til Henrik Stangerup, når denne om kort tid vender begejstret hjem fra Brasilien med sin Erasmus Montanus-film? Det bliver ikke nemt at forklare Stangerup, at hans films blivende opbevaringssted ikke bliver filmmuseet, men kriminalmuseet.*

Jørgen Nash og Tom Krøyer udtalte til Ekstrabladet, at de ville indgive anmeldelse om brud på ophavsretten mod samtlige præster, biskopper og paven, og Aktuelt spurgte en række præster om de mente, at de nu skulle have tilladelse til at citere Bibelen. Resultatet var fifty-fifty.

Filmmuseets direktør Ib Monty, der som medlem af FIs repræsentantskab havde rådet bestyrelsen til at stå fast og tage kampen op, trak perspektiverne op i en grundig gennemgang i Jyllands-Posten 24. marts – samme dag, som næste hug, lukningen af FIs Workshop, var oppe i folketetinget:

Og Thorsens kolleger i den danske filmverden, der aldrig har brudt sig om ham, og som aldrig har løftet en finger for at støtte ham, ånder nu lettet op. Endelig fik man lukket kæften på denne besværlige individualist, der har kørt sit eget løb, og som endog har formået sig til at gøre grin med den litterære elite herhjemme... Det var let at ofre Thorsen til fordel for den nye filmlov, som holder så mange af dem i arbejde. Men det kan hurtigt vise sig, at man har ofret meget mere end Thorsen. Den dårlige samvittighed kan også aflæses i de undskyldninger, man har set stablet på benene...

Isenesætteren af det hele, Jens Jørgen Thorsen, har man kun kunnet vinde

mere og mere for. Måske er han ikke nogen særlig god kunstner i traditionel forstand. Men på happeningens opråde har han vist sig suveræn. Ene mand har han kæmpet mod det kulturpolitiske establishment her i landet. Han har igangsat en kulturdebat af dimensioner, vi aldrig har kendt til før. Og man må håbe, at han ikke er kørt træet. I første omgang kan det se ud, som om han har lidt nederlag, men måske er det det modsatte.

Efterspil

I 1976 lykkedes det næsten Thorsen at gentage succesen i Sverige, hvor bølgerne gik lige så højt som i Danmark. Først støttede en privatmand, Sven Klang (jfr. Stelan Olssons film *Sven Klangs kvintet* fra 1976), men via Björkman kom manuskriptet til Svenska Filminstitutet, hvor Jörn Donner som konsulent indstillede det til støtte. Men svensk TV kunne nedlægge veto, og gjorde det.

Så gik der rygter om, at filmen skulle optages i England, hvor protesterne især fra kirkelige kredse blev langt voldsommere end i Danmark og Sverige. Efter fornyet fordømmelse fra paven trådte selv dronningen – modsat den danske – i aktion som overhoved for den engelske kirke og betegnede projektet som 'rather disgusting'. Thorsen blev – trods EF-regler og uden protest fra dansk side – nægtet indrejse i England med henvisning til risikoen for statens sikkerhed. Og uden Thorsen ingen Thorsen-film.

Næste udspil slog benene helt væk under projektets kristne modstandere. Op mod julen 1976 meddelte Thorsen, at filmen nu ville blive indspillet i Israel. Tanken om Thorsens indtog i Jerusalem og jøderne som medvirkende rejste en ny international proteststorm. På et regeringsmøde mellem jul og nytår blev planen bremsset med henvisning til, at pornografi er forbudt i Israel. Belært af erfaringen gik det stadig hurtigere i hvert nyt land, hvor man forsikrede, at diverse borgerlige rettigheder skam var gyldige – for alle andre end Thorsen.

Efter disse begivenheder kunne man sætte sluttekster på Thorsens happening, der fra et situationistisk synspunkt må være verdenshistoriens største kunstværk.

Men Thorsen var ikke færdig. Både før og efter FI-bestyrelsens en-

Uanset hvor genial eller modbydelig hans film ville blive. Den kunne dog aldrig blive andet end et anti-klmaks til det, der har udfoldet sig i de sidste fire-fem år i hans regi.

Jesus-filmaffæren vil utvivlsomt blive hans hovedværk. Den har allerede haft større virkning end nogen film nogensinde vil få. Den har givet os nye, skræmmende indblik i det politiske liv i Danmark.

delige afslag havde Ole Espersen fremhævet, at Thorsen havde alle muligheder for at vinde en sag mod instituttet (for dækning af afholdte udgifter) og kulturministeriet (for at få tilkendt støtten til projektet). Thorsen meddelte da også, at han ville rejse sag, men først klagede han til ombudsmanden over bedømmelsen af projektet i forhold til ophavsretsloven. Denne svarede, at det netop måtte være en sag for domstolene, samt at Thorsen i givet fald kunne vende tilbage for at få ombudsmandens støtte til en ansøgning om fri proces. Tydeligere kan man næppe udtrykke sig mellem linierne.

Retssagen kom til at vare i 11 år. Adskillige kulturpersonligheder betakkede sig for at indgå i det droit moral udvalg, som nu omsider skulle høres, men i 1981 sagde Martin Drouzy og Lars von Trier ja. Dommerne tilsluttede sig efter en omstændelig proces deres konklusion, at manuskriptet må betragtes som et nyt og selvstændigt værk, så droit moral-reglen ikke er relevant. Ministeriet gik fri, idet ansvaret blev placeret alene hos FI, hvis tilbagekaldelse af støtten blev dømt ulovlig 10. oktober 1989. Thorsen vandt – men erstatning og fornyet støtte fik han ikke.

Til gengæld kunne han så benytte instituttets nye 50/50-ordning (uden konsulentvurdering), der var blevet indført for at støtte de populære film, som biografejerne m.fl. i 73 og 75 havde ønsket, at støtten til Thorsen i stedet var gået til.

Og så kan man konstatere, at næsten ingen af de ca. 200 film, der i mellemtiden har opnået støtte, har påkaldt sig opmærksomhed ved at udfordre nogen eller noget.

Fotos fra Thorsens Jesus vender tilbage.